

Д. І. Венжега,
викладач кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний університет

Т. А. Демченко,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів,
та фінансово-економічної безпеки, Уманський державний педагогічний університет

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ

D. Venzheha,
Lecturer of Department of economics, finance, financial and economic security, Uman State Pedagogical University
T. Demchenko,
Ph.D. in economics senior research worker of department of economics, finance,
financial and economic security, Uman State Pedagogical University

INFLUENCE FACTORS OF GOVERNMENT POLICY ON ECONOMIC PROCESSES

У статті розкрито значення впливу державної політики на економічні процеси в державі. Крім того, проведений аналіз досліджень праць видатних вчених-економістів наводить суттєвий приклад державного втручання у розвиток економіки та його наслідки.

The article revealed the impact of government policy on economic processes in the country. In addition, the analysis of the research papers of prominent scientists and economists suggests a significant example of state intervention in the economy and its consequences.

Ключові слова: державна політика, господарська діяльність, економічні процеси, методи, регулювання, промислове виробництво, управління.

Key words: government policy, economic activity, economic processes, methods, regulation, industrial production, management.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Державне регулювання економікою країни має одне із самих суттєвих та важливих завдань в управлінні державою в цілому, бо від правильного підходу до тих чи інших економічних процесів, що відбуваються в державі, залежить її благополуччя як в цілому, так і кожного громадянина окремо. Це, безумовно, є наслідком патріотичності тих представників влади, які несуть пряму відповідальність перед своїм народом за прийняті управлінські рішення, що виводять країну на нижчий або вищий щабель існування, як в економічному просторі України, так і за її межами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У зарубіжній і вітчизняній літературі приділяється значна увага державному регулюванню економіки. Цим питанням приділяли увагу в своїх працях такі відомі зарубіжні вчені-економісти як Дж. Кейнс, Дж.С. Міль, А. Сміт, а також вітчизняні науковці В. Беседін, М. Крупка, Т. Куценко, І. Михасюк, А. Мельник, А. Музиченко, А. Никифоров, Д. Стеченко, С. Чистов та інші. Проте, незважаючи на представлені ґрунтовні праці, проблеми втручання державної політики на економіку, визначен-

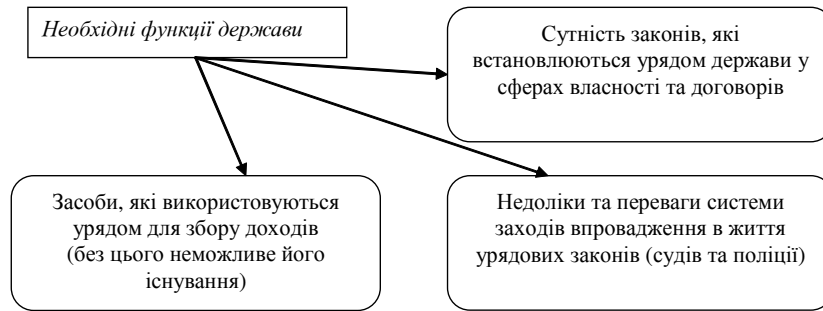
ня факторів її впливу, залишається досить актуальною і потребує подальших досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є визначення основних функцій держави та фактори впливу їх на економічні процеси. На даний момент часу за всю історію економічної думки було зроблено чимало досліджень та приведено багато факторів як виникнення державного регулювання, так і його функціонування в різні періоди становлення матеріального виробництва як на рівні домашніх господарств, так і великих промислових підприємств.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ

Свого часу Джон Кейнс обґрунтував основні принципи виникнення макроекономічних проблем та визначив головні завдання державного регулювання економіки. Так, у своїй праці "Загальна теорія зайнятості, процента і грошей" (General Theory of Employment, Interest and Money) він повністю заперечує твердження захисників віри у вільний ринок про те, що капіталістична система може автоматично досягати рівноваги при повній зайнятості, при цьому показуючи необхідність втручан-

Рис. 1. Життєво-необхідні функції держави щодо регулювання економіки

Джерело: узагальнено автором на підставі наукових праць [4, с.145— 153].

ня уряду для "ефективного попиту", щоб підняти національний дохід та занятість населення. [3]

Політичні пропозиції Дж. Кейнса щодо втручання держави ґрунтувались на тому припущенні, що фінансовий капітал повинен залишатись у межах національної країни. Він писав, що ідеї і культура повинні бути по своїй природі інтернаціональними, товари повинні бути, якщо це можливо, "домотканими", а капітал перш за все повинен бути національним за своїм масштабом. [3] Отже, на його думку, головним є необхідність суворого регулювання фінансового капіталу для ефективного національного державного управління економікою.

Важливість даних питань підсилюється також розробкою відомих вчених економістів. Так, Адам Сміт у своїх дослідженнях наводить наступний приклад державного втручання у розвиток економіки. У Франції, за часів правління Людовіка 14, міністр Кольбер, як і інші закордонні міністри того часу, заохочував розвиток більше промисловості в містах чим землеробство в селах, чим значно скоротив можливості зростання останніх, порівняно з першими. Для того, щоб зробити дешевими для жителів міст предмети продовольства і цим заохочувати мануфактурну промисловість та зовнішню торгівлю, він заборонив вивіз хліба і тим самим забрав зовнішній ринок головного продукту праці селян [1, с. 211].

Як бачимо, Адам Сміт досить багато приділяє саме увагу функціям держави та впливу її політики на економічне життя будь-якої країни. В своїх працях він наводить досить суттєві приклади таких країн, як США, Великобританія, Іспанія, Голландія і т.д. Підсумком є його

твердження про вибір такої системи управління державою, за якої може діяти вільний вибір, а саме: "кожній людині, поки вона не порушує законів справедливості, дозволяється абсолютно вільно переслідувати за своїми інтересами та конкурувати своєю працею та капіталом з працею і капіталом будь-якої іншої людини або цілого класу" [1, с. 231].

Згідно з цією теорією держава для того, щоб бути багатою та економічно процвітати повинна виконувати три основних функції:

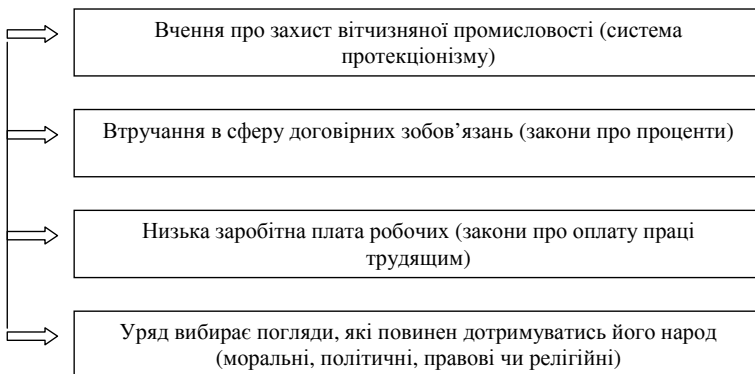
- 1) захищати громадян своєї держави від територіальних посягань інших незалежних держав (добре вивчена постійна армія);
- 2) забезпечувати безпеку кожного члена суспільства від несправедливості та гноблення іншими членами суспільства (встановлення справедливого правосуддя);
- 3) створювати і підтримувати певні загальні споруди та суспільні організації та установи, що не можуть утримуватись окремим особами, так як прибуток від них ніколи не покрив витрати на їх утримання (соціальне забезпечення громадян) [1, с. 231].

Дж.С. Міль ґрунтовно досліджуючи питання впливу політики уряду країни на її економічне становище, відмічає, що можна виділити основні функції державної влади як "необхідні" (рис. 1) та "необов'язкові". Зокрема він зазначає, що виконання "необов'язкових" функцій є не першочерговими, проте до них не слід відноситись довільно [4, с. 146].

Крім того, Дж. С. Міль встановив основні хибні напрямки регуляторної політики держави, що супроводжуються негативним втручанням в економічні процеси та отримання небажаних для держави економічних наслідків, і ми з погоджуємося з його висновками.

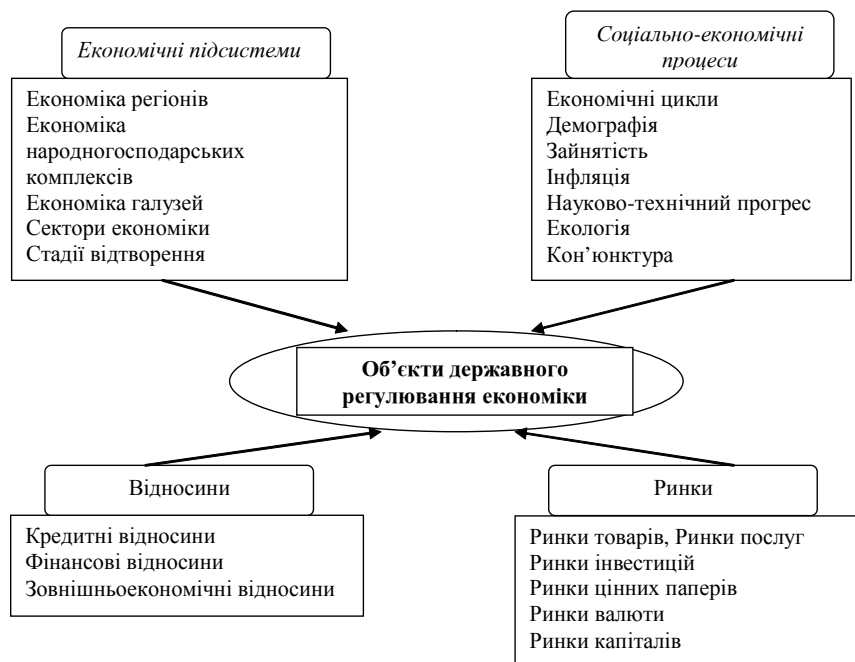
Так, вчений виділив наступні "невірні" теорії, на яких базувались негативні рішення уряду (рис. 2).

С.М. Чистов, досліджуючи ці питання, визначає, що державне регулювання економіки доцільно розглядати з точки зору теорії та практики. Так, він вважає, що з теоретичного боку системою державного регулювання економіки є "...система знань про сутність, закономірності дії та правила застосування типових методів та засобів впливу держави на хід соціально-економічного розвитку, спрямованих на досягнення цілей державної економічної політики" [2, с. 14].

Рис. 2. Наслідки і причини негативного втручання держави в економіку

Джерело: узагальнено автором на підставі наукових праць [4, с. 306; 318; 328; 336].

Рис. 3. Основні об'єкти державного регулювання економіки

Джерело: узагальнено автором на підставі наукових праць [1; 2].

З практичної ж точки зору, він відмічає, що "державне регулювання економіки — це сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин з метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики" [2, с. 15].

Більшість науковців схильні до думки, і ми до них в цьому приєднуємося, що складною проблемою є відсутність чіткого окреслення об'єкта державного регулювання економіки, зокрема його цілісного визначення та розподілу. Так, на думку вчених, розкиданість об'єктів державного регулювання економіки на сьогоднішній день веде за собою незначний вплив держави на розвиток та діяльність економічних регіонів, народногосподарських комплексів, галузей, ринки товарів, послуг, а також зайнятість, інфляцію, науково-технічний прогрес, що є безпосередніми розрізненими об'єктами державного регулювання економіки (рис. 3).

Крім того, зауважимо, що діяльність промислових підприємств є одним із прямих об'єктів державного регулювання економіки в Україні.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи значну кількість об'єктів державного регулювання економікою, можна підсумувати, що, як правило, такий значний обсяг діяльності на практиці потребує значного адміністративного апарату для виконання своїх функцій та завдань.

Проте, не дивлячись на існування різних визначень та тлумачень даного поняття існує низка питань, які потребують подальшого вирішення. Так, досі в економічній літературі немає єдиного підходу до визначення державного регулювання в цілому та державного регулювання промислового виробництва зокрема, а також до його завдань та функцій, що є, на наш погляд, досить важливим. А тому вважаємо, що державне регулювання економіки можна розглядати з позиції потреб суспільства щодо врегулювання економічних процесів в країні в конкретний період часу.

Це означає існування такої системи, яка б миттєво ненав'язливо реагувала на зміни, які відбуваються, або можуть відбутися в економіці, що плавно вирівнює небажані явища від функціонування промислових підприємств в ринковому середовищі. Запропоноване трактування поняття державного регулювання промислового виробництва унеможливить різне тлумачення та найбільш повно сформулює його мету.

Література:

1. Адам Смит Исследование о природе и причинах богатства народов [Том 2] / Адам Смит. — М.: ОГИЗ, 1935. — 473 с.
2. Державне регулювання економіки / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. — К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.
3. Джон Кейнс Общая теория занятости, процента и денег / Джон Мейнард Кейнс [Электронный ресурс]. — Режим доступу: <http://www.socioline.ru/files/5/316/keyns.pdf>
4. Дж. С. Миль Основы политической экономии [Том 3] / Дж.С. Миль. — М.: "Прогресс", 1980. — 473 с.

References:

1. Adam Smith (1935), Yssledovanye o pryrode y prychynakh bohat-stva narodov [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations], OGIZ, Moscow, Russia.
2. Chistov, S.M. Nykyforov, A.Ye. Kutsenko, T.F. (2000), Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky [Government regulation of economy], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Keynes, John Maynard (1936), Obshchaya teoriyya zanyatosty, protsenta y deneh [The General Theory of Employment, Interest and Money], <http://www.socioline.ru/files/5/316/keyns.pdf>
4. Miles, J.S. (1980), Osnovy polytycheskoy ekonomyy [Principles of Political Economy], Progress, Moscow, Russia. *Стаття надійшла до редакції 10.10.2014 р.*